

Paweł STRAWIŃSKI

Společno-ekonomiczne determinanty aktywności sportowej

Promowanie uczestnictwa w sporcie zajmuje obecnie ważną rolę w polityce edukacyjnej. Zaangażowanie władzy publicznej w sport jest uzasadnione, ponieważ z uczestnictwem tym wiążą się pozytywne efekty: lepsze zdrowie (Cawley, 2004), pozytywny wpływ na osiągnięcia edukacyjne (Cornelisen, Pfeifer, 2010), lepsza pozycja na rynku pracy i zwiększona wydajność pracy (Lechner, 2008), intensyfikacja życia towarzyskiego (Downward, Riordan, 2007) oraz niższy wskaźnik przestępczości (Caruso, 2010). Znacznie mniej wiadomo na temat czynników ekonomicznych determinujących zaangażowanie w aktywność fizyczną oraz relacji między nimi i uczestnictwem w sporcie.

Według definicji Rady Europy (1992) sport obejmuje wszystkie formy aktywności fizycznej, które mają na celu poprawienie kondycji fizycznej i psychicznej, a także stosunków społecznych lub osiągnięcie sukcesów na wszystkich szczeblach współzawodnictwa. Dlatego uzasadnione jest łączne ujmowanie sportu i rekreacji.

Celem artykułu jest przedstawienie głównych społeczno-ekonomicznych determinant aktywności fizycznej. Jest kilka ciekawych pozycji w literaturze, których autorzy wcześniej zajmowali się tym tematem. Poziom dochodu odgrywa

znaczącą rolę w aktywności sportowej. Osoby z wyższymi dochodami są bardziej skłonne do uczestnictwa w sporcie (Farrel, Shields, 2002; Humphreys, Ruseski, 2006). Wykazano też, że czas poświęcony na opiekę nad dziećmi lub krewnymi ma negatywny wpływ na tę aktywność (Breuer i in., 2010), natomiast zarówno uczęszczanie do szkoły, jak i praca zawodowa mają pozytywny wpływ na udział w sporcie. Stwierdzono również, że wraz z poziomem wykształcenia rośnie udział w sporcie. Można to wytłumaczyć faktem, że bardziej wykształcone osoby mają większą świadomość znaczenia aktywności fizycznej i sportu.

W opracowaniu wyznaczono względny wpływ czynników ekonomicznych i demograficznych na zapotrzebowanie na zajęcia sportowe w Polsce. W tym celu wykorzystano dwa duże zbiory danych społeczno-ekonomicznych: *Badanie budżetów gospodarstw domowych* (BBGD) i dodatkowe dane na temat uczestnictwa w sporcie, uzyskane z badania modułowego *Uczestnictwo Polaków w sporcie i rekreacji ruchowej*. W szczególności jesteśmy zainteresowani określeniem względnego wpływu takich cech, jak wiek: wykształcenie, miejsce zamieszkania i poziom dochodu na prawdopodobieństwo udziału w zajęciach sportowych oraz spojrzenie na ekonomiczne i społeczne uwarunkowania uczestnictwa w sporcie. Chcemy sprawdzić, czy profil uczestnika zajęć sportowych jest podobny do wskazywanego w innych badaniach oraz czy istnieją niepowtarzalne cechy charakterystyczne dla Polski. Biorąc pod uwagę, że w ostatnich latach wzrosło zainteresowanie sportem, nastąpiła duża poprawa stanu infrastruktury sportowej oraz fakt, że Polska będzie współorganizatorem piłkarskich mistrzostw Europy i innych imprez o charakterze międzynarodowym, pojawiają się pytania z zakresu prowadzonej polityki gospodarczej. Czy niski poziom dochodów działa jako istotna bariera do uprawiania sportu oraz czy istnieją regionalne różnice w uczestnictwie sportowym? Analiza koncentruje się wokół jedenastu najbardziej popularnych dyscyplin sportowych wśród osób dorosłych.

PRZEGLĄD LITERATURY

W wyborze literatury dotyczącej ekonomicznych uwarunkowań działalności sportowej Humphreys i Ruseski (2009, 2010) pokazują, że czynniki ekonomiczne, takie jak przychody i koszty związane z wyceną czasu, są ważnymi determinantami aktywności fizycznej, a ona sama powinna być traktowana w modelowaniu ekonomicznym jako dobro normalne. W swoich wcześniejszych badaniach Humphreys i Ruseski (2006) dowiedli, że wyższy dochód w gospodarstwie domowym powiązany jest z większym prawdopodobieństwem udziału w aktywności fizycznej. Jednak czas poświęcony tej działalności zmniejsza się wraz z rosnącym poziomem dochodów. Oznacza to, że czynniki, które prowadzą do zwiększenia prawdopodobieństwa uczestnictwa w sporcie powodują również zmniejszenie czasu poświęcanego na aktywność fizyczną. Podobne wnioski wyciągają wspomniani na wstępie Breuer i współautorzy

(2010). Wykazali oni, że wydatki na sport są dodatnio skorelowane z poziomem dochodu. Oznacza to, że osoby z wyższym dochodem są w stanie przeznaczać więcej pieniędzy na sport. Ponadto wydatki na sport są niższe wśród pracowników niewykwalifikowanych lub nisko kwalifikowanych w stosunku do kierowników lub specjalistów wysokiej klasy.

Dodatkowo fakt bycia zatrudnionym jest dodatnio skorelowany z konsumpcją sportową, ale negatywnie powiązany z udziałem w sporcie. Zjawisko to można wyjaśnić za pomocą konieczności wyboru między dochodem a czasem wolnym, przy występowaniu ograniczenia czasowego (Downward, Riordan, 2007). Według tych autorów wyższy dochód jest związany z większą liczbą godzin pracy, a w konsekwencji mniejszą ilością wolnego czasu. Dlatego osoby zatrudnione są nieco mniej skłonne do uprawiania sportu niż osoby bezrobotne. To zjawisko również może być wyjaśnione przez fakt, że bezrobotni mają więcej czasu wolnego niż ludzie pracujący i dzięki temu mogą częściej lub przez dłuższy okres uczestniczyć w aktywności fizycznej. Podobne wyniki dotyczące wpływu stanu zatrudnienia na uczestnictwo w aktywności sportowej uzyskali Farrel i Shields.

Wszystkie cytowane badania potwierdzają znaczny wpływ cech społeczno-ekonomicznych, takich jak formy zatrudnienia i poziom wykształcenia na uczestnictwo w sporcie, w przeciwieństwie do cech ekonomicznych, takich jak liczba godzin pracy i poziom dochodów gospodarstw domowych, które mogą wskazywać na występowanie efektu dochodowego i substytucyjnego. Różni autorzy wskazują na znaczenie cech demograficznych (szczególnie płci) i cech gospodarstwa domowego (np. obecność dzieci) wpływających na udział w poszczególnych dyscyplinach sportowych. Okazało się, że mężczyźni mają tendencję do większego udziału w sporcie niż kobiety, z kolei spadek poziomu uczestnictwa w sporcie jest związany z wiekiem, życiem w związku rodzinnym i obecnością dzieci w gospodarstwie domowym. Cecha ta ma szczególnie istotny wpływ na udział w sporcie w przypadku kobiet. Ponadto, jak pokazują badania „stylu życia” w W. Brytanii, wpływ czynników, takich jak spożycie alkoholu i deklarowanie lepszego zdrowia sprzyjają zwiększonemu udziałowi w sporcie, z kolei palenie tytoniu zmniejsza ten udział.

Ponadto Humphreys i Ruseski stwierdzili, że każdy dodatkowy rok życia zmniejsza prawdopodobieństwo uczestnictwa danej osoby w sporcie o 0,3%. Jednak prawdopodobieństwo udziału w aktywności fizycznej wzrasta wraz z poziomem wykształcenia. Autorzy ci podali też, że kobiety są mniej skłonne do uczestnictwa w sporcie niż mężczyźni. Farrel i Shields stwierdzili także, iż mężczyźni są znacznie bardziej skłonni do uczestnictwa w jakiejkolwiek aktywności sportowej niż kobiety.

Raport GUS (2008) zawiera analizę opisową uczestnictwa rodaków w poszczególnych dyscyplinach sportowych. Stwierdzono, że uczestnictwo w sporcie spada wraz z wiekiem i wzrostem zobowiązań wobec rodziny. Wyniki te potwierdzają również badania innych krajów.

OPIS I ANALIZA DANYCH EMPIRYCZNYCH

W 2008 r. GUS przeprowadził badanie *Uczestnictwo Polaków w sporcie i rekreacji*, które jest naszym najważniejszym źródłem danych empirycznych. Głównym celem badania było określenie preferowanych sposobów spędzania wolnego czasu poświęconego na sport lub rekreację ruchową przez członków gospodarstw domowych. Podjęto również próbę zbadania przeciętnych wydatków na ten cel, określenia wyposażenia gospodarstw domowych w sprzęt sportowy i oszacowania średnich wydatków na zakup i utrzymanie sprzętu sportowego, jak również na uczestnictwo w obozach sportowych.

Badanie *Uczestnictwo Polaków w sporcie i rekreacji* przeprowadzono jako moduł w *Badaniu Budżetów Gospodarstw Domowych* (BBGD). Przebadano próbkę 4704 gospodarstw domowych uczestniczących w badaniu w trzecim kwartale 2008 r. Próba objęła 13605 respondentów. Dla każdego z nich wypełniono kwestionariusz metodą wywiadu bezpośredniego. W ankiecie zawarte były pytania dotyczące udziału w ponad 30 dyscyplinach sportowych i rekreacyjnych oraz zakupu sprzętu sportowego w okresie od 01.10.2007 r. do 30.09.2008 r.

Drugim źródłem danych empirycznych, uzupełniającym w stosunku do pierwszego, jest BBGD. Odgrywa ono ważną rolę w analizie standardu życia. Jest to podstawowe źródło informacji o przychodach, wydatkach, ilościowym spożyciu żywności i innych aspektach warunków życia poszczególnych grup ludności. Dostarcza szczegółowych informacji o strukturze demograficznej gospodarstw domowych, o działalności gospodarczej jednostki należącej do gospodarstwa domowego, a co najważniejsze z punktu widzenia naszej analizy, o poziomie i źródłach uzyskiwanych dochodów oraz poziomie i strukturze wydatków, rodzaju nabytych towarów i usług. Dane pochodzące z tego badania mogą być użyte do analizy warunków życia ludności i do oceny wpływu różnych czynników na poziom i strukturę podstawowych grup społecznych gospodarstw domowych. Dodatkowo wykorzystujemy informacje zebrane z modułu sportowego. Ten krok jest szczególnie ważny, ponieważ pozwolił nam zbadać wpływ czynników ekonomicznych, jak również społeczno-demograficznych na uczestnictwo w sporcie.

Średni wskaźnik uczestnictwa w sporcie wynosi w Europie nieco ponad 40%, jednak jest on niższy w południowej i wyższy w północnej części kontynentu (Gratton, Taylor, 2000). Udział w sporcie w Polsce jest niższy. Tylko 37,6% respondentów zadeklarowało udział w co najmniej jednej z 32 rodzajów aktywności sportowej w ciągu 4 tygodni przed badaniem. Wywodzą się oni z ponad połowy analizowanych gospodarstw domowych (50,2%). Ponadto wyniki wykazują niewielką różnicę między mężczyznami i kobietami. Zestawienie popularności dyscyplin sportowych pod względem aktywnego uczestnictwa przedstawiono w tabl. 1. Trzy najbardziej popularne dyscypliny sportowe w Polsce to kolarstwo (deklarowane przez 21,2% ludności), pływanie (13,9%) i piłka nożna (10,0%). W następnej grupie zainteresowań jest jogging i spacer (9,2%), siatkówka (5,7%), wrotki (3,3%), koszykówka (3,2%), badminton (3,1%), gimna-

styka (3,0%), narciarstwo (2,8%). Wskaźnik udziału w każdej z pozostałych dyscyplin sportowych nie przekracza 2,5%, z wyjątkiem gier świetlicowych (4,2%), które traktujemy jako czystą rekreację a nie sport. Należy zauważyć, że gimnastyka obejmuje fitness, a sporty siłowe — ćwiczenia w siłowni.

TABL. 1. UCZESTNICTWO W SPORCIE

Dyscypliny sportowe	Udział populacji w %
Co najmniej jedna	37,57
Kolarstwo, jazda na rowerze	21,24
Pływanie	13,87
Piłka nożna	10,03
Jogging, spacer, nordic walking	9,23
Piłka siatkowa	5,69
Gry świetlicowe	4,15
Jazda na łyżworolkach, deskorolkach, wrotkach	3,36
Koszykówka	3,23
Badminton	3,10
Saneczkarstwo	3,04
Gimnastyka	2,98
Narciarstwo, snowboard	2,77
Taniec	2,44
Kulturystryka i sporty siłowe	2,40
Tenis stołowy	2,33
Łyżwiarstwo	2,31
Piłka ręczna	2,01
Szachy	1,82
Lekkoatletyka	1,68
Wędkarstwo	1,62
Kregle	1,59
Inne rodzaje sportu i rekreacji	1,26
Sporty wodne	1,09
Tenis ziemny, squash	0,94
Bilard, snooker	0,78
Jeździectwo, jazda konna	0,73
Judo, karate, tai-chi	0,70
Żeglarstwo	0,62
Brydż	0,48
Inne zespołowe gry sportowe	0,38
Nurkowanie	0,33
Joga	0,17

Źródło: obliczenia własne na podstawie *Uczestnictwo...* (2008).

Dane pokazują znaczne zróżnicowanie w dyscyplinach sportu uprawianych przez mężczyzn i kobiety. Na wyk. 1 oraz w tabl. 2 przedstawiono odsetek kobiet i mężczyzn w najbardziej popularnych dyscyplinach. Mężczyźni preferują raczej kolarstwo, piłkę nożną, pływanie i jogging, podczas gdy kobiety wolą kolarstwo, pływanie, jogging i siatkówkę. Największe różnice na korzyść męż-

czyżn obserwuje się w piłce nożnej, koszykówce i narciarstwie. Kobiety natomiast dominują w joggingu, gimnastyce i badmintonie.

Kolejne tablice pokazują uczestnictwo w sporcie według wskaźników społeczno-demograficznych. Jak można było oczekiwać wiek odgrywa ważną rolę w oddziaływaniu na uczestnictwo w sporcie. Na podstawie danych w tabl. 3 można zaobserwować, że uczestnictwo w sporcie rozpoczyna się w wieku przedszkolnym. Najwięcej uczestników zajęć sportowych było w grupie 7—14 lat (62,7%) oraz wśród młodzieży w wieku 15—25 lat pozostającej w systemie szkolnym (61,7%). W tej samej grupie wieku populacji pozostającej poza szkołą, stopa uczestnictwa w sporcie wynosiła 42,1%. W starszych wiekowo kohortach partycypacja jest jeszcze niższa.

Do aktywnego uprawniania sportu niezbędne są dobra kondycja i ogólna sprawność, zatem spadek udziału uczestnictwa jest znacznie większy w sportach ich wymagających, np. w piłce nożnej, koszykówce i siatkówce. Odmienna tendencja jest obserwowana w przypadku joggingu i spacerów, gdzie spadek stopy uczestnictwa jest znacznie mniejszy. Potwierdza to spostrzeżenie, że osoby starsze raczej wybierają dyscypliny mniej wymagające fizycznie. Odmiennym rozkładem względem wieku od pozostałych dyscyplin sportowych charakteryzuje się jazda na łyżworolkach. Największy procent uczestników jest obserwowany wśród uczniów szkół pierwszego stopnia, dla innych grup wiekowych jest to dyscyplina o niewielkim znaczeniu.

TABL. 2. UCZESTNICTWO W WYBRANYCH DYSCYPLINACH SPORTOWYCH W %

Dyscypliny sportowe	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
Co najmniej jedna	37,57	40,04	35,16
Piłka nożna	10,03	18,74	1,58
Koszykówka	3,23	4,37	2,12
Piłka siatkowa	5,69	6,09	5,30
Pływanie	13,87	15,17	12,61
Kolarstwo, jazda na rowerze	21,24	21,87	20,63
Narciarstwo, snowboard	2,77	3,53	2,03
Saneczkarstwo	3,04	3,21	2,88
Badminton	3,10	2,54	3,65
Gimnastyka	2,98	1,03	4,86
Jogging, spacer, nordic walking	9,23	7,23	11,17
Jazda na łyżworolkach	3,36	2,89	3,81

Źródło: jak przy tabl. 1.

TABL. 3. UCZESTNICTWO W WYBRANYCH DYSCYPLINACH SPORTOWYCH WEDŁUG GRUP WIEKOWYCH UCZESTNIKÓW W %

Dyscypliny sportowe	0—2 lata	3—6	7—14	15—25 ^a	15—25 ^b	25—50	50 lat i więcej
Co najmniej jedna	0,57	43,92	62,70	61,67	42,09	34,10	21,08
Piłka nożna	0,00	10,27	28,48	23,92	13,45	5,06	0,52
Koszykówka	0,00	0,16	7,89	9,00	4,34	1,94	0,35
Piłka siatkowa	0,00	1,10	12,44	13,60	5,61	4,86	1,02
Pływanie	0,00	11,21	25,12	27,06	18,58	13,32	3,10
Kolarstwo, jazda na rowerze	0,57	25,38	40,83	32,92	19,10	19,65	10,82
Narciarstwo, snowboard	0,00	2,25	4,50	4,94	2,61	3,21	0,71
Saneczkarstwo	0,00	12,29	11,14	2,35	1,16	1,87	0,13
Badminton	0,00	2,70	5,67	4,88	1,89	3,89	0,68
Gimnastyka	0,00	3,62	2,62	3,79	3,77	3,63	2,03
Jogging, spacer, nordic walking	0,00	8,45	6,85	7,96	9,90	11,54	9,77
Jazda na łyżworolkach	0,00	5,54	14,32	6,73	1,78	0,75	0,13

^a Pozostający w systemie szkolnym. ^b Pozostający poza szkołą.

Źródło: jak przy tabl. 1.

Edukacja okazuje się być ważnym wyznacznikiem uczestnictwa w sporcie (tabl. 4). Ponad 50% osób z wyższym wykształceniem brało aktywny udział w sporcie. Dla osób z wykształceniem średnim wartość wskaźnika wynosiła 37,8%. Osoby z wykształceniem zawodowym charakteryzowały się jeszcze niższą stopą uczestnictwa w sporcie (25,6%). Względnie wysoka wartość stopy uczestnictwa w aktywności sportowej dla grupy osób o wykształceniu podstawowym wynika z zaliczenia do niej dzieci i młodzieży szkolnej. Bez uwzględniania osób uczących się stopa uczestnictwa w sporcie w grupie osób o wykształceniu podstawowym wynosiła niecałe 16%. Takie dysproporcje są niezależne od dyscypliny sportowej. Sugeruje to, że ludzie wykształceni lepiej dostrzegają korzyści z posiadania dobrego zdrowia i kondycji.

**TABL. 4. UCZESTNICTWO W WYBRANYCH DYSCYPLINACH SPORTOWYCH
WEDŁUG WYKSZTAŁCENIA ORAZ KLASY MIEJSCA ZAMIESZKANIA W %**

Dyscypliny sportowe	Wykształcenie				Miejsce zamieszkania		
	podsta- wowe	zawodowe	średnie	wyższe	miasta o liczbie ludności w tys.		wieś
					100 i więcej	5—100	
Co najmniej jedna	40,53	25,58	37,80	51,01	42,30	38,77	34,54
Piłka nożna	15,92	4,04	6,47	5,98	10,35	8,85	10,89
Koszykówka	4,53	1,22	2,55	3,68	4,70	3,24	2,60
Piłka siatkowa	7,05	2,00	5,27	9,07	8,83	5,55	4,49
Pływanie	14,90	6,14	14,61	25,09	20,82	16,24	8,92
Kolarstwo, jazda na rowerze	24,21	14,40	20,08	26,47	22,21	20,23	21,69
Narciarstwo, snowboard	2,52	0,76	2,49	9,43	5,49	2,24	2,07
Saneczkarstwo	5,17	0,91	1,24	2,93	4,63	1,81	3,42
Badminton	3,08	1,64	3,13	6,54	5,41	2,85	2,35
Gimnastyka	1,99	1,29	3,80	9,36	6,61	3,18	1,28
Jogging, spacer, nordic walking	6,06	9,54	11,33	17,71	13,67	9,39	7,22
Jazda na łyżworolkach	6,50	0,15	1,35	1,56	3,98	3,85	2,68

Źródło: jak przy tabl. 1.

Jeśli chodzi o bariery w dostępie do sportu, to ogólnie można stwierdzić, że ludzie żyjący w miastach mają większą możliwość uczestnictwa w różnych dyscyplinach sportowych i lepszy dostęp do infrastruktury sportowej niż na wsi. Różnica pomiędzy dużymi miastami (powyżej 100 tys. mieszkańców) a obszarami wiejskimi jest dość znaczna. W pierwszym przypadku ponad 42% respondentów deklarowało uczestnictwo w sporcie, podczas gdy w drugiej grupie — 35%. Różnice są obserwowane we wszystkich rodzajach działalności sportowej, ale w przypadku piłki nożnej i jazdy na rowerze są one małe. Powodem niewielkiej różnicy w stopie uczestnictwa w grze w piłkę nożną jest jej popularność niezależnie od obszaru zamieszkiwania. Powszechność jazdy na rowerze na wsi można wyjaśnić tym, że rower jest pojazdem codziennego użytku, a zatem dlatego duża grupa osób podała uprawianie tego sportu.

Także luka dochodowa różnicuje uczestnictwo w sporcie. Prawie 52% członków z najbogatszych gospodarstw domowych deklarowało uprawianie sportu, a tylko nieco ponad 31% wśród najbiedniejszych gospodarstw domowych. W tabl. 5 wyraźnie widać zwiększającą się stopę uczestnictwa w sporcie wraz z rosnącym dochodem na osobę w gospodarstwie domowym. Dodatkowo warto zauważyć skokowy wzrost pomiędzy czwartą a piątą grupą kwintylową.

Największe różnice wystąpiły w uczestnictwie w jeździe na nartach i pływaniu, które mogą być wyjaśnione wysokimi kosztami związanymi z uprawianiem tych dyscyplin, ale do uprawiania gimnastyki i siatkówki nie jest wymagany ani wyrafinowany sprzęt sportowy, ani nie są z nimi związane wysokie koszty wynajmu obiektu sportowego. Z kolei najbardziej egalitarnymi dyscyplinami sportowymi są piłka nożna i kolarstwo. W przypadku tej pierwszej dyscypliny obserwowany jest spadek zaangażowania wraz z rosnącymi dochodami. W przypadku kolarstwa stopa uczestnictwa niemal we wszystkich grupach dochodo-

wych jest zbliżona, a jedynie wśród najbogatszych gospodarstw domowych jest więcej osób uprawiających tę dyscyplinę sportu.

TABL. 5. UCZESTNICTWO W WYBRANYCH DYSCYPLINACH SPORTOWYCH WEDŁUG DOCHODU GOSPODARSTWA DOMOWEGO W %

Dyscypliny sportowe	Grupy kwintylowe dochodów				
	1	2	3	4	5
Co najmniej jedna	31,04	34,70	36,86	42,08	51,56
Piłka nożna	10,43	10,77	9,60	8,27	9,95
Koszykówka	1,85	2,76	3,64	3,20	5,53
Piłka siatkowa	3,37	5,52	5,42	6,43	8,66
Pływanie	8,01	10,52	14,08	19,97	24,82
Kolarstwo, jazda na rowerze	19,86	20,43	20,56	22,10	26,32
Narciarstwo, snowboard	0,71	1,77	1,93	5,00	8,05
Saneczkarstwo	5,46	2,75	2,38	3,16	2,82
Badminton	2,13	2,08	3,73	4,15	5,12
Gimnastyka	1,07	1,46	3,23	4,52	8,12
Jogging, spacer, nordic walking	5,31	7,67	8,79	11,39	17,77
Jazda na łyżworolkach	2,80	3,85	2,86	2,68	4,17

Źródło: jak przy tabl. 1.

Ostatnim aspektem, jaki został poddany analizie było regionalne zróżnicowanie stopy uczestnictwa w sporcie i rekreacji (tabl. 6). Nie jest zaskoczeniem, że najwyższa stopa partycypacji w sporcie (43,1%) była obserwowana w regionie centralnym, który jest najbogatszy. Powyżej wartości średniej dla Polski plasowały się także zachodnie regiony kraju. Natomiast najniższa stopa uczestnictwa wystąpiła w regionie północnym i południowym. Jednak dla poszczególnych dyscyplin rozkład regionalny uczestnictwa w sporcie różni się od tej ogólnej tendencji. Jest on determinowany przez warunki naturalne i dostępność infrastruktury sportowej. Dyscypliny takie, jak pływanie czy nordic walking są częściej uprawiane w rozwiniętych gospodarczo regionach centralnej i północno-zachodniej Polski, a kolarstwo — w regionach słabiej zurbanizowanych. Narciarstwo dużo częściej jest deklarowane przez mieszkańców regionu południowego niż pozostałych (warunki naturalne do uprawiania). W przypadku dyscyplin o bardziej rekreacyjnym charakterze, takich jak jazda na łyżworolkach czy badminton, zróżnicowanie regionalne jest nieznaczne.

TABL. 6. ZRÓŻNICOWANIE REGIONALNE UCZESTNICTWA W WYBRANYCH DYSCYPLINACH SPORTOWYCH W %

Dyscypliny sportowe	Regiony					
	centralny	południowy	wschodni	północno-zachodni	południowo-zachodni	północny
Co najmniej jedna	43,08	33,20	36,86	41,20	39,30	32,25
Piłka nożna	11,17	8,90	12,26	9,33	7,49	9,35
Koszykówka	4,66	2,52	3,15	2,64	2,64	3,49
Piłka siatkowa	7,61	6,23	6,67	2,64	4,98	4,88
Pływanie	19,13	14,57	9,79	13,68	12,09	12,93

**TABL. 6. ZRÓŻNICOWANIE REGIONALNE UCZESTNICTWA W WYBRANYCH
DYSCYPLINACH SPORTOWYCH W % (dok.)**

Dyscypliny sportowe	Regiony					
	centralny	południowy	wschodni	północno- zachodni	południowo- zachodni	północny
Kolarstwo, jazda na rowerze	19,13	17,09	23,54	23,94	19,41	15,90
Narciarstwo, snowboard	2,43	5,45	2,26	1,52	3,15	1,28
Saneczkarstwo	3,31	2,41	4,81	2,10	2,07	2,77
Badminton	4,38	2,02	3,77	2,22	3,07	3,04
Gimnastyka	4,39	1,97	1,99	2,66	3,96	3,67
Jogging, spacer, nornic walking	13,38	6,34	7,46	12,37	8,70	7,08
Jazda na łyżworolkach ...	4,33	2,67	3,33	3,67	2,14	3,48

Źródło: jak przy tabl. 1.

Podsumowanie

W artykule przedstawiono analizę statystyczną cech ekonomicznych i demograficznych, które decydują o uczestnictwie w zajęciach sportowych w naszym kraju.

Stopień uczestnictwa w sporcie był najwyższy wśród młodzieży szkolnej i nieznacznie spadał wraz z wiekiem. Tę zależność zaobserwowano w niemal wszystkich dyscyplinach sportu. Wyjątkiem były gimnastyka oraz jogging i spacer. Zróżnicowanie uczestnictwa w sporcie pod względem płci, które jest obserwowane w badaniach zagranicznych, nie jest istotne w Polsce. Mężczyźni przede wszystkim wybierają jazdę na rowerze, pływanie, piłkę nożną i jogging, podczas gdy kobiety preferują kolarstwo, jogging, pływanie i siatkówkę. Mężczyźni charakteryzują się znacznie wyższym niż kobiety wskaźnikiem udziału w piłce nożnej, koszykówce i narciarstwie, podczas gdy odwrotna zależność występuje w gimnastyce, joggingu oraz badmintonie.

Pod względem wpływu edukacji na uczestnictwo w sporcie Polska jest bardzo podobna do innych krajów. Edukacja okazała się dodatnio skorelowana z uczestnictwem w sporcie. Ponad połowa osób z wykształceniem wyższym deklarowała aktywność sportową, podczas gdy dla najbardziej rozpowszechnionego poziomu wykształcenia zawodowego wskaźnik był prawie dwukrotnie niższy i wynosił niewiele ponad 25%. Także wielkość miejscowości zamieszkania miała wpływ na stopień uczestnictwa w sporcie, ale wpływ tego czynnika był znacznie niższy niż wieku i wykształcenia.

Sytuacja materialna gospodarstwa domowego również okazała się ważnym czynnikiem determinującym uprawianie sportu i rekreacji. Wraz z rosnącym dochodem rośnie uczestnictwo w niemal wszystkich dyscyplinach sportowych. Prowadzi to do konkluzji, że przyjęta przez władze polityka budowy infrastruktury, szczególnie na obszarach wiejskich, wydaje się być słuszna i ekonomicznie uzasadniona.

LITERATURA

- Breuer Ch., Hallmann K., Wicker P., Feiler S. (2010), *Socio-economic patterns of sport demand and ageing*, European Review of Aging and Physical Activity, in press
- Caruso R. (2010), *Crime and sport participation: evidence from Italian regions over the period 1997—2003*, The Journal of Socio-Economics
- Cawley J. (2004), *An economic framework for understanding physical activity and eating behaviors*, „American Journal of Preventive Medicine”, vol. 27/3S
- Cornelisen T., Pfeifer C. (2010), *The Impact of participation in sport on educational attainment: new evidence from Germany*, „Economics of Education Review”, vol. 29/1
- Downward P., Riordan J. (2007), *Social interactions and the demand for sport: an economic analysis*, „Contemporary Economic Policy”, vol. 25, Nr 4
- Farrell L., Shields M. (2002), *Investigating the economic and demographic determinants of sporting participation in England*, „Journal of Royal Statistical Society A”, vol. 165
- Gratton Ch., Taylor P. (2000), *Economics of sport and recreation*, Routledge
- Humphreys B., Ruseski J. (2006), *Economic determinants of participation in physical activity and sport*, IASE Working Paper 06—13
- Humphreys B., Ruseski J. (2009), *The economic of participation and time spent in physical activity*, University of Alberta Working Paper 2009—09
- Humphreys B., Ruseski J. (2010), *The economic choice of participation and time spent in physical activity and sport in Canada*, University of Alberta Working Paper 2010—14
- Lechner M. (2008), *Long-run labour market effects of individual sports activities*, „Journal of Health Economics”, IZA Discussion Paper 3559
- Uczestnictwo Polaków w sporcie i rekreacji (2008), GUS

SUMMARY

During recent years in European countries, including Poland, increasing involvement in sport and physical activity is observed. The article tackles the problem of identifying the key determinants of participation in sport and physical activity. Using individual data from the Polish research participation in sport and recreation and the household budget surveys the impact of individual social, demographic and economic characteristics are estimated on sports and recreational activity. Characteristics such as age, education as well as a per capita income in the household are key determinants of the participation in sport.

РЕЗЮМЕ

В последние годы в европейских странах, в том числе и в Польше, наблюдаем более активное участие в спорте и физическую активность общества. В статье была предпринята попытка определения важных факторов влияющих на участие в этой деятельности. Используя данные ЦСУ из Обследования участия поляков в спорте и физических формах отдыха а также из Обследования бюджетов домашних хозяйств было

оценено влияние общественных, демографических и экономических признаков на занятия спортом и физическую активность. Было показано, что такие признаки как возраст и уровень образования являются важными определителями участия в этой области культуры. Также доход на душу населения в домашнем хозяйстве является важным определителем занятия спортом.